

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 5

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Новітні освітні технології в контексті сучасних
глобалізаційних та інтеграційних процесів”
м. Київ, МАУП, 10 жовтня 2012 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2013

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 9 від 31.10.12)*

Редакційна колегія:

*Подоляка А. М., д-р юрид. наук — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор*

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

**Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 ничий дім “Персонал”, 2010 —**

Вип. 5: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
“Новітні освітні технології в контексті сучасних глобалізаційних та інтегра-
ційних процесів”, м. Київ, МАУП, 10 жовт. 2012 р. / редкол.: А. М. Подоляка
(голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.),
А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2013. — 264 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції
“Новітні освітні технології в контексті сучасних глобалізаційних та інтеграційних
процесів”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Украї-
ні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів,
а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

ЗМІСТ

К. В. Корсак <i>Ноопедагогічна основа освіти для ХХІ ст.</i>	6	А. О. Куртакова, А. О. Дорошев <i>Напрями модернізації вищої освіти в Україні</i>	40
Є. В. Рильцев, Л. Є. Калашнікова, Х. Є. Лисак <i>Щодо інновацій у сфері освітнянських послуг</i>	10	А. О. Білоус, А. О. Ляхович <i>Державне управління вищою освітою в Україні в контексті Болонського процесу</i>	44
Н. М. Чернуха <i>Формування соціальної мобільності студентів у сучасному інтеграційному освітньому просторі</i>	16	О. І. Дікарєв <i>Освітня парадигма курсу дипломатії</i>	52
О. В. Баєва <i>Формування кваліфікаційних вимог та моделі підготовки фахівців із менеджменту охорони здоров'я</i>	22	Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна <i>Педагогічні технології у підготовці магістрів педагогіки</i>	57
Ю. В. Руль <i>Шляхи подальшої диференціації підготовки спеціалістів та магістрів на кафедрі медичної психології і психокорекції</i>	24	І. І. Касьян, М. О. Прищенко <i>Стилістичні тенденції у проектуванні web-ресурсів</i>	60
Т. М. Дудка <i>Інноваційні рішення новітніх інформаційних технологій для вдосконалення контролю знань у дистанційному навчанні</i>	28	Є. В. Кміта <i>Щодо використання таксономічних дієслів у процесі навчання авіадиспетчерів</i>	65
Ю. В. Логвинов <i>Инновационные технологии обучения дисциплине “менеджмент” в мариупольском институте МАУП</i>	30	А. Ю. Ковальчук, І. Я. Воронецька <i>Забезпечення реалізації права на повну загальну середню освіту дітьми-інвалідами, сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування</i>	68
В. Г. Пинькас, О. А. Топоркова И. Н. Кувичка, Д. В. Топорков <i>Компьютерное моделирование в системе обучения студентов-медиков</i>	35	Г. П. Кондратенко <i>Формування гуманістично- естетичної спрямованості особис- тості майбутнього вчителя</i>	72
О. В. Поляк <i>Гасло “ноосферизації” і шлях до сталого розвитку</i>	37	П. М. Лісовський <i>Толерантність як духовний пріоритет феноменології мудрості в сучасну добу глобалізму</i>	76
		Т. В. Лутаєва <i>Формування полікультурної компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів</i>	78

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНОМУ ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 5, 2013, 16–21

Картина сучасного світу представлена сьогодні як інтеграційна цілісність, багатомірна, динамічна, метафорична за способом відображення стосунків між людиною та світом.

Життєва практика постійно переконує в тому, що ставлення людини до світу містить не тільки раціонально-логічну, а й емоційно-ціннісну складову.

Одним із найпродуктивніших шляхів осмислення просторово-часових та сутнісних вимірів життя є гуманітарна освіта, спрямована, перш за все, до духовних можливостей людини, її морально-етичного та художньо-естетичного розвитку, що є суттєвим і значущим підґрунтям для сучасної мобільності молоді. Саме гуманітарна освіта створює найсприятливіші умови як для інтеграційних зв'язків у освіті, так і для забезпечення успішної мобільності сучасної особистості.

Зазначимо, поняття інтеграції не є новим. Прогресивні педагоги Я. Коменський, К. Ушинський, О. Герцен, П. Каптерєв, В. Сухомлинський та ін. протягом багатьох років підкреслювали важливість зв'язків між на-

вчальними предметами для відображення цілісної картини світу та створення умов для правильного світосприйняття, а також необхідність узагальненого пізнання й цілісності пізнавального процесу, що, без сумніву, прямо стосується мобільності особистості у будь-якому соціумі.

Останнім часом плідно над проблемою інтеграції в освіті працюють сучасні науковці І. Бех, М. Васильєв, Н. Васильєва, Т. Власенко, В. Доманський, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Івченко, А. Карпов, Т. Лагунова, О. Руднянська, І. Свистунов та ряд інших.

Суть інтеграції полягає у відновленні, заповненні та створенні цілісності, що в сукупності має свою структуру і певні функції. Дуже часто інтеграція протистоїть стихійним проявам сил суспільства. Також вона розглядається як процес, результатом якого є досягнення єдності й цілісності, погодженості у середині системи, заснованої на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів.

Поділяючи думку багатьох науковців, які займаються питанням ін-

теграції, взаємодії у галузі освіти, відзначимо, що на сучасному етапі модернізації освіти в Україні саме інтеграційні процеси є і повинні стати одним із найоптимальніших та найефективніших шляхів реалізації завдань, поставлених перед усіма, хто працює над вирішенням проблем освіти, та у забезпеченні сучасної мобільності молоді як в умовах сьогодення, так і на перспективу.

Усвідомлюючи, що життя — це безперервна причетність людини до навколишнього світу, варто зазначити, що його не можна уявити поза ним. Повноцінне життя можливе лише завдяки такій причетності, як множині певних зв'язків. Саме тому часто говорять про життєву гармонію, інтеграцію, які визначають різнобічний розвиток суб'єкта завдяки пізнанню, переживанню ним світу та орієнтації стосовно поведінки й діяльності в ньому, тобто забезпеченні успіху, особистісної соціальної мобільності.

Поділяємо думку відомого вченого, академіка НАПН України І. Д. Бека про те, що комунікація людини зі світом у часовому діапазоні звично осмислюється у категоріях “теперішнє” і “майбутнє”. Життя людини, з одного боку, спрямоване на задоволення потреб у самозбереженні й самозабезпеченні. Вона може повністю розчинитися у турботах про ці насувні проблеми, а отже, обмежити власне життя лише теперішнім. Якраз задля задоволення згаданих спонук, тобто для особистої користі, людина все більше підкорює світ. Утилітарно спрямоване підкорення людиною довкілля призводить до того, що базовий

зміст її життя зводиться загалом до вимог індивідуальної самореалізації. При цьому вибір людиною певного роду занять ґрунтується винятково на теперішньому переживанні. З другого боку, природа людини, як свідомої особистості, змушує її не обмежуватися теперішнім, а й замислюватися над власним майбутнім крізь призму більш чи менш віддалених ідеалів, цілей та суспільно значущих планів стосовно життєвого шляху. Суттєву причетність до зазначеного вище має успішна соціальна мобільність людини.

Поняття соціальної мобільності було введено в соціологічний обіг П. Сорокіним у 1927 р. З того часу воно достатньо активно використовується в різних наукових дослідженнях і означає, зокрема, переміщення індивідів між різними рівнями соціальної ієрархії, яка визначається зазвичай з точки зору широких професійних і соціально-класових категорій.

Варто зазначити, що ступінь соціальної мобільності часто використовується як показник рівня відкритості й рухомості суспільства і, навпаки, його консервативності, замкнутості. За часів СРСР соціальна мобільність найчастіше виявлялася в можливості перейти з лав робітників і селян у клас інтелігенції або управлінців, починаючи з майстра і закінчуючи найвищими державними та партійними чиновниками.

У цілому можна стверджувати, що в суспільстві торгово-ринкових відносин можливість переходу людини з однієї соціальної позиції в іншу не визначається лише родовими ознаками, а багато в чому зале-

жить від самої людини, її активності, творчих здібностей, таланту та волевових якостей. Саме наявність або відсутність таких здібностей і якостей визначає рух людини з однієї верстви в іншу.

Існує два основних типи соціальної мобільності: горизонтальна і вертикальна.

Під горизонтальною соціальною мобільністю, або переміщенням розуміється перехід індивіда або соціального об'єкта з однієї соціальної групи в іншу, розташовану на тому самому рівні.

Під вертикальною соціальною мобільністю розуміються ті відносини, які виникають при переміщенні індивіда або соціального об'єкта з однієї соціальної верстви в іншу.

Виділяють два види соціальної мобільності:

- мобільність як добровільне переміщення або циркуляція індивіда в межах соціальної ієрархії;
- мобільність, яка зумовлюється структурними змінами (наприклад, індустріалізацією, демографічними факторами тощо).

У межах досліджень мобільності розглядаються рівні й зразки мобільності ("близька" — між суміжними ієрархічними ступенями і "дальня" — між віддаленими), а також те, на які позиції хто переміщується, і що визначає відбір при переміщенні.

Для професійного росту, успішної життєвої самореалізації та просування із однієї верстви в іншу або із одного соціального класу в інший має значення "відмінність в стартових можливостях".

Звісно, для оцінки соціальної мобільності використовуються показники її швидкості та інтенсивності. Під швидкістю мобільності розуміють число страт (стра — соціальна [лат. *stratum* — шар, пласт] — елемент соціальної структури, соціальна верства або група, об'єднаний певною ознакою — майновою, професійною чи іншою), які проходив індивід за певну одиницю часу. Наприклад, одна людина за п'ять-сім років після закінчення вищого навчального закладу стає керівником великого підприємства, а інша — лише начальником цеху.

Швидкість соціального переміщення у першого значно вища, ніж у другого. Те саме стосується і руху вниз, переміщення з високого соціального становища (втрата здоров'я, нещасний випадок, невдача і багато іншого) в нижчі верстви соціальної стратифікації.

Інтергенераційна мобільність вказує на відносини позицій індивідів до позицій їх батьків, а інтрагенераційна — на відповідність позицій, які стосуються одного й того самого індивіда в різні моменти його трудового життя.

Зауважимо, у сучасному непростому, суперечливому соціумі до загальнолюдських цінностей належать: здоров'я, цікава робота, щасливе сімейне життя, матеріально забезпечене життя, наявність хороших та вірних друзів, творчість, любов, пізнання, впевненість у собі, активна життєдіяльність, громадське визнання, свобода (як незалежність у вчинках та діях), самостійність (як незалежність, у вчинках та судженнях), життєва мудрість, краса природи та мистецтва тощо.

Кожен вибудовує свою ієрархію цінностей самостійно, і важливо, щоб головним принципом ставлення до інших людей була саме толерантність, яка інтегрує ряд особистісних рис успішної і порядної людини, тобто формує і забезпечує, зокрема, мобільність особистості у соціумі.

Без сумніву, сучасна гуманітарна освіта об'єднує людей, інтегрує їх, вона є толерантною за своїм потенціалом, долає спеціалізацію, яка нерідко роз'єднує всіх. До цінностей гуманітарної освіти цілком закономірно ми можемо віднести толерантність як здібність людини розуміти та цінувати культури різних народів та епох, уміло користуватися словом для розуміння, взаємодії та співробітництва і, безперечно, соціальну мобільність кожної особистості.

Багаторічна освітня практика доводить, що гуманітарна освіта, в основі якої лежить любов до слова, розвиває в людині любов до пізнання, створює умови для формування толерантності, як інтеграційної якості успішної особистості, і найефективніше саме гуманітарна освіта забезпечує сучасну мобільність молоді.

Аналізуючи освітню практику за останні 10–20 років, дозволимо собі стверджувати, що головним у сучасній гуманітарній освіті є *цінність*, яка базується на інтеграції у людських стосунках, як безперервний зв'язок поколінь, як збереження класичних культурних сенсів та створення нових, сучасних.

Зауважимо, цінності не передаються таким шляхом, як знання. Шлях засвоєння цінностей — в площині емоційного досвіду, пам'яті

серця тощо. Адже повнота переживань кожного моменту життя, здібність задовольнятися ним відкривають людині багатогранність зв'язків зі світом, розвивають бажання роздумувати про сенс життя як про найвищу цінність, що, безперечно, найвдаліше здійснюється саме в інтеграційній взаємодії, зокрема у вищій школі, і є суттєвим підґрунтям забезпечення сучасної мобільності молоді.

В історико-педагогічному контексті вищої педагогічної освіти XXI ст. діяльність педагогів, вчених та їх орієнтація на діалоговий стиль викладання, на інтеграцію в освіті розглядається як педагогічний факт та об'єкт сучасного науково-теоретичного осмислення.

Зауважимо, духовний досвід, основні моральні аспекти навчання та виховання найефективніше передаються не в словах, не в поняттях, не в повчаннях, а, перш за все, — у способі поведінки, у практиці, в діях, котрі дозволяють займати активну позицію в будь-якому соціумі та, відповідно, приносити користь і, звісно, мати успішну соціальну особистісну мобільність.

У сучасній освітній практиці інтеграційна взаємодія, діалогова позиція педагога, вихователя, наставника, їх активна діяльність саме в інтеграційній площині, стає необхідною умовою успішного професійного становлення майбутнього фахівця та забезпечення впродовж усього життя успішної мобільності.

Аналіз досліджень видатних учених дав можливість виділити наступні тенденції вивчення проблеми інтеграції та діалогу в освіті і визна-

чити їх як способи забезпечення сучасної мобільності молоді.

Тенденція перша — підвищення інтересу суспільства, філософії, науки до людини — призвело до актуалізації інтересу до діалогу, тому що підвищення уваги до людини як до суб'єкта пізнання і діяльності викликає прагнення до усвідомленого пізнання діалогу, володіння пояснювальною і передбаченою силою.

Друга тенденція — інтеграційні процеси в освіті значно розширили термінологічний зміст поняття “діалог”, який дав назву діалоговому стилю навчання і увійшов у тексти педагогічних досліджень. У контексті філософії діалог — це специфічний спосіб реалізації сутності людини, всезагальне визначення гуманітарного спрямування, неподільного його початку; унікальний всеосяжний спосіб існування культури і людини в культурі, ситуація пошуку і смислу цінностей. Важливо відзначити, що саме в атмосфері діалогу виникає становлення людини, творення цінностей її духовного життя. Таким чином, у проблематиці освіти діалог розглядається як ціль, результат і зміст освіти, спосіб пізнання дійсності й дидактико-комунікативне середовище, що забезпечує рефлексію і самореалізацію людини та сучасну мобільність молоді взагалі.

Третя тенденція — потреба професійної і загальноосвітньої школи, гімназій та ліцеїв, інших сучасних форм навчання у діалогових формах навчання, діалоговому стилі викладання. Запровадження сучасних педагогічних технологій формує потребу в педагогіці, яка володіє ді-

алогом як необхідним, переконливим та перспективним методом.

Тенденція четверта — інтеграційний підхід до вивчення діалогу зробив його “ключем”, способом становлення толерантності як поваги і прийняття культур різних народів. Діалог “відкриває” пізнання життя “як участь у діалозі” зі світом, людьми, самим собою.

П'ята тенденція пов'язана з розумінням складного впливу на внутрішній світ людини, тому що духовні цінності не можна передати шляхом пояснення, завчання, наказу, суворого контролю, зовнішнього цілепокладання. Вони формуються в житті, усвідомленням життєтворчості, певними вчинками, діючим співпереживанням, відповідальним ставленнями до свого покликання, “спасительным недовольством собой” (А. Ухтомський), “постоянным усилением стать человеком” (М. Мамардашвілі).

Таким чином, деякі наші теоретичні та практичні напрацювання дають підстави стверджувати, що саме гуманітарна освіта, діалогова форма навчання, інтеграційні процеси у сучасному освітньому просторі, звернені до духовних можливостей людини, її естетичного і художньо-естетичного розвитку, є одним із найпродуктивніших шляхів досягнення просторово-часових і сутнісних вимірів життя, основою формування успішної толерантної особистості, достатньо високого рівня її соціальної мобільності.

Для глибшого ознайомлення із світовими теоретичними та практичними напрацюваннями в цьому напрямі можна рекомендувати літературу [1–11].

Література

1. *Бахтин М. М.* Эстетика словесного творчества. — М., 1979.
2. *Бех І. Д.* Життя особистості у духовному діапазоні // журн. “Рідна школа”. — Листоп. 2009. — К.: Вид. “Фелікс”. — С. 7–17.
3. *Буш Г.* Диалогика и творчество. — Рига, 1985.
4. *Галицких Е. О.* От сердца к сердцу: Мастерские ценностных ориентаций. — СПб., 2002, — С. 19, 29.
5. *Гершунский Б. С.* Философия образования в XXI веке. — М., 1997.
6. *Кільова Г. О.* Використання новітніх технологій у системі навчання та виховання студентської молоді // журн. “Освіта Донбасу”, № 6 (149), 2011. — С. 43–49.
7. *Мамардашвили М.* Этика мышления. — М., 2000.
8. *Педагогіка* вищої школи: навч. посіб. / За ред. З. Н. Курленд. — К.: Знання, 2007.
9. *Ухтомский А. А.* Доминанта души. — Рыбинск, 2000.
10. *Учитель и ученик: Возможность диалога и понимания.* — Т. 2 / Под общ. ред. Л. И. Семиной. — М., 2002.
11. *Фромм Э.* Гуманистический психоанализ. — СПб.: Питер, 2002. — 544 с.